

«БЕКТЕМИН»

Ош мамлекеттик университетинин
Математика жана информатика факультетинин
доцент

Кожобеков К.Т.

2020-ж.

Д. 13.18.577 Диссертациялык кеңешинин жолдомосу менен Ош мамлекеттик университетинин «Математиканы жана информатиканы окутуу технологиялары жана билим берүү менеджменти» кафедрасы тарабынан Джапарова Салтанат Нургожоевнанын «Негизги мектептин математика курсунда окуучуларга туюнтмаларды теңдеш өзгөртүп түзүүнү окутуунун методикасы» аттуу 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (математика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты илимий даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясына жетектөөчү мекеме катары жазган

ПИКИРИ

1. Изилдөөнүн адистикке дал келиши.

С.Н. Джапарова тарабынан сунушталган 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (математика) адистиги боюнча «Негизги мектептин математика курсунда окуучуларга туюнтмаларды теңдеш өзгөртүп түзүүнү окутуунун методикасы» деген темадагы кандидаттык диссертациясы толугу менен математиканы окутуунун методикасы адистигинин талаптарынын алкагында аткарылган иш. Анткени негизги мектептин математика курсунда окуучуларга туюнтмаларды теңдеш өзгөртүп түзүү түшүнүгү математика курсунда билим берүүдөгү программалык материалдардын негизги өзөгүн түзгөн түшүнүктөрдүн бири болуп эсептелет. Ошол себептен бул диссертациялык иш Д. 13.18.577 диссертациялык кеңештин профилине туура келүү менен 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (математика) адистигинин паспортуна дал келет.

2. Теманын актуалдуулугу жана мамлекеттик программалар менен байланышы. Билим берүү бүгүнкү күндө дүйнө жүзүндөгү коомдук өнүгүүнүн эң маанилүү көрсөткүчтөрүнүн жана артыкчылыктуу багыттарынын бири. Адамдык капиталды инсандын жана коомдун пайдасына жумшоого жетишүү – XXI кылымдагы билим берүү системасынын өзгөчө милдети. Ушул шартта мектеп окуучуларынын сапаттуу билимге ээ болуусу алардын келечектеги ийгиликтүү кесиптик ишмердүүлүгүнүн, коомго

социалдашуусунун башкы каражаты болуп саналат. Ошол себептүү негизги мектепте окуучулардын таанып билүү жөндөмдүүлүгүн, базистик окуу билгичтиктерин жана көндүмдөрүн өнүктүрүүгө жагымдуу шарт түзүлбөсө, үзгүлтүксүз билим берүү системасынын кийинки этаптары натыйжалуу болбой турганы айкын экендиги илимий иште көрсөтүлгөн. Жыл сайын жогорку окуу жайларынын студенттеринин курамын жана эмгек рыногун толуктап турган мектеп бүтүрүүчүлөрүнүн даярдыгын жакшыртуу маселеси азыркы шартта жалпы билим берүүчү орто мектептин алдына курч коюлуп, аны чечүүдө башкы ролдордун бири мектептин математика курсуна таандык.

Бул жагдайга карата жүрүзүлгөн иш чаралар Кыргыз Республикасынын өкмөтү тарабынан 2011-жылы 23-августта кабыл алынган Кыргыз Республикасынын “Билим берүү жөнүндөгү” мыйзамын, анын негизинде иштелип чыккан “Жалпы орто билим берүүнүн мамлекеттик стандарты”, базистик окуу планы жана “Предметтик стандарттар” сыяктуу нормативдик документтер аркылуу ишке ашырыла баштагандыгын изилдөөчү белгилеп өткөн.

Окуучулардын окуу жетишкендиктерин улуттук баалоонун жыйынтыгы боюнча биздин республиканын мектеп окуучуларынын көрсөткүчтөрү, Эл аралык PISA-2018 изилдөө программасы аркылуу текшерүүнүн, мектептик билим берүүнү баалоонун, жалпы республикалык тестирилөөнүн жыйынтыктары математиканы окутууда бир катар проблемалардын орун алганын тастыктайт. Натыйжада биздин эң мыкты деген окуучуларыбыз эл аралык математикалык олимпиадалардын алгачкы этабында эле төмөнкү баллдарга ээ болгондуктан, кийинки турларга катышуудан четтеп калышат, ошондой эле жыл сайын жогорку окуу жайларына тапшыруу учурунда математика багытын тандаган абитуриенттердин саны да азайып келе жаткандыгына токтолгон.

Негизги мектептин математика курсунда туюнтмаларды теңдеш өзгөртүп түзүү борбордук орунду ээлейт, ал өзүнчө тема же бөлүм менен чектелбестен бир мазмундук-методикалык багытка бириккени көрсөтүлгөн. Окуучулардын алгебралык теңдеш өзгөртүп түзүүлөргө тиешелүү билгичтиктерин жана көндүмдөрүн калыптандыруу негизги мектептин математика курсунун башкы милдеттеринин бири экендиги көнүгүүлөр менен берилген. Анткени теңдеш өзгөртүп түзүүлөр теңдемелерди жана барабарсыздыктарды чыгарууда, функцияны изилдөөдө, геометриялык маселелерди чыгарууда кеңири колдонулат, анын прикладдык мааниси чоң жана окуучулардын математикалык маданиятын, аналитикалык методдор тууралуу түшүнүктөрүн өнүктүрүүнүн баалуу каражаты болуп саналгандыгы мультимедиялык каражаттар менен

көрсөтүлгөн. Ошол себептүү туюнтмаларды теңдеш өзгөртүп түзүүнү оптималдуу уюштуруу максатка ылайыктуу.

Илимий-методикалык адабияттарга, окуу китептерине жүргүзүлгөн иликтөөлөр туюнтмаларды теңдеш өзгөртүп түзүүлөрдү окутуу процессинде атайын көнүгүүлөр системасынын колдонуу менен мультимедиялык каражаттарды пайдаланууну эффективдүү уюштуруу маселелеринин учурдагы актуалдуулугун ачыктап, төмөндөгүдөй карама-каршылыктардын орун алганын көрсөткөн:

- математикалык туюнтмаларды теңдеш өзгөртүп түзүүлөрдүн кеңири прикладдык мааниси менен аларды окутуунун учурдагы методикалык проблемаларынын чечилишине арналган эмгектердин жетишсиздиги;

- ар түрдүү математикалык маселелерди чыгарууда туюнтмаларды теңдеш өзгөртүүгө негиз болуучу атайын көнүгүүлөр (мультимедиялык) системасынын иштелип чыкпагандыгы;

- окуучуларды туюнтмаларды теңдеш өзгөртүп түзүүгө үйрөтүүдө заманбап мультимедиялык каражаттардан жетиштүү деңгээлде колдонулбагандыгы;

Көрсөтүлгөн карама-каршылыктардын негизинде окуучуларды математикалык туюнтмаларды теңдеш өзгөртүп түзүүгө үйрөтүүнүн эффективдүү ыкмаларын жана заманбап каражаттарын иштеп чыгуу проблемасы келип чыгат. Жогоруда белгиленген проблеманы чечүүнүн зарылдыгы изилдөөчү Джапарова С.Н “**Негизги мектептин математика курсунда окуучуларга туюнтмаларды теңдеш өзгөртүп түзүүнү окутуунун методикасы**” деген теманы тандап алууга түрткү берген.

3. Изилдөөнүн илимий жаңылыгы жана теориялык баалуулугу:

- негизги мектептин окуучуларын туюнтмаларды теңдеш өзгөртүп түзүүгө үйрөтүүдө орун алган карама-каршылыктардын жана анын негизинде пайда болгон проблеманын формулировкалары;

- туюнтмаларды теңдеш өзгөртүп түзүүгө арналган атайын көнүгүүлөр системасын түзүүгө коюлуучу талаптардын, көнүгүүлөр системасынын жана аны окутуу процессинде колдонуунун методикасынын иштелип чыгышы;

- математикалык туюнтмаларды теңдеш өзгөртүүдө заманбап каражаттарды (интерактивдүү доска, LearningApps.org, Learme.ru, SMART Notebook) колдонуунун дидактикалык мүмкүнчүлүктөрүнүн ачылып берилиши;

- туюнтмаларды теңдеш өзгөртүп түзүүлөрдү окутуунун методикасын өркүндөтүүнүн натыйжалуулугун текшерүүгө карата эксперименталдык ишти жүргүзүү үчүн атайын критерийлердин иштелип чыгышы.

Коюлган милдеттердин чечилишин логикалык удаалаштыгына ылайык диссертациялык иш киришүүдөн, 3 главанан (жыйынтыктары менен бирге),

корутундудан, 205 аталыштагы колдонулган адабияттардын тизмесинен жана тиркемелерден турат. Диссертациянын жалпы көлөмү 150 бет, 10 таблица, 35 сүрөттү камтыйт.

4. Изилдөөнүн жыйынтыктарынын практикалык маанилүүлүгү. Негизги мектеп курсунда туюнтмаларды теңдеш өзгөртүп түзүүгө арналган көнүгүүлөр жана заманбап каражаттарды колдонуу боюнча методикалык сунуштар Кыргыз Республикасынын мектептеринде математика предметин окутууда, мугалимдердин квалификациясын жогорулатуу курстарында колдонууга жарактуу.

5. Коргоого коюлуучу негизги жоболор:

1) негизги мектептин математика курсунда туюнтмаларды теңдеш өзгөртүп түзүүлөрдү окутуунун орду жана мааниси, ал процессти ишке ашыруудагы карама-каршылыктар жана көйгөйлөр;

2) туюнтмаларды теңдеш өзгөртүп түзүүгө карата атайын көнүгүүлөр (мультимедиалык) жана аларды сабакта колдонуунун методикасы;

3) туюнтмаларды теңдеш өзгөртүп түзүүлөрдү окутууда мультимедиалык каражаттарды (интерактивдүү доска, LearningApps.org, Learnme.ru, SMART Notebook) колдонуунун методикасы;

4) туюнтмаларды теңдеш өзгөртүп түзүүлөрдүн методикасын өркүндөтүүнүн натыйжалуулугун тастыктоочу педагогикалык эксперименттин жыйынтыктары.

Изилдөөнүн оң натыйжалары менен бирге эле, диссертациялык иште төмөндөгүдөй айрым мүчүлүштүктөрдү кездештирүүгө болот:

1. Диссертациянын текстинде айрым стилистикалык, грамматикалык жана пунктуациялык каталар кездешет.

2. Диссертациялык изилдөөдө туюнтмаларды теңдеш өзгөртүп түзүүлөрдү аткарууну мотивациялоо аспекти да кошумча каралса болмок.

Бирок, бул белгиленген мүчүлүштүктөр диссертациялык иштин илимий баалуулугуна жана практикалык маанилүүлүгүнө таасирин бербейт.

ЖЫЙЫНТЫК

Джапарова Салтанат Нургожоевна «Негизги мектептин математика курсунда окуучуларга туюнтмаларды теңдеш өзгөртүп түзүүнү окутуунун методикасы» деген темада жазылган диссертациялык изилдөөсү Кыргыз Республикасынын жогорку аттестациялык комиссиясы тарабынан кандидаттык диссертацияларга коюлуучу талаптардын 10 пунктунун талаптарына ылайык келет, ал эми автор 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен

методикасы (математика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алууга толук татыктуу.

Пикир «Математиканы жана информатиканы окутуунун технологиялары жана билим берүү менеджменти» кафедрасынын башчысы, педагогика илимдеринин кандидаты, доцент А.Дж. Аттокурова тарабынан даярдалып, кафедранын 2020-жылдын 10-мартындагы №7 отурумунда талкууланып, бекитилди.

Ош мамлекеттик университетинин
«Математиканы, информатиканы
окутуу технологиялары жана
билим берүүдөгү менеджмент»
кафедрасынын башчысы,
п.и.к., доцент

Аттокурова А.Дж.

П.и.к., доц. А.Дж. Аттокурова

кафедрасынын башчысы

ОшМУнун
канцеляриясы

Байкубанов